

Deltentamen 3 – Livsroller

Jonna Tärneberg

1. Inledning

”Rollen är ett verktyg som gör det möjligt för oss att definiera de sociala situationer vi möter för att kunna veta hur vi ska agera. Vidare har varje person en hel uppsättning av roller som personen kan variera mellan, allt efter vilken situation personen befinner sig i.” (Edfeldt et al. 2005)

Texten ovan är hämtad från rapporten Yrkesroll, Människa och Miljö. Texten visar att vi människor har olika roller i vårt liv och agerar utefter dessa. I följande text är ett försök att presentera livsrollen och de olika delarna som innefattar den, dvs privatroll, yrkesroll och medborgarroll. Idag är livsrollen olik den som fanns förr i tiden. Man kan idag se hur det har blivit viktigare att ha en karriär istället för en familj. Den privata rollen har delvis flyttat in på Internet och man umgås med sina nätvänner mera än vänner man har runtomkring sig. Det har samtidigt blivit viktigare att man tar större ansvar för att vara delaktig i politiska beslut för att kunna förbättra sin egna situation. I texten tas det även upp om positiva och negativa påverkningar för den enskilda individen. Det handlar om t ex hur vi stressar allt mer och hur vi får bättre möjlighet att påverka processen i vår kommun.

2. Livsroller

När man gör en sökning via sökmotorn Google med sökordet livsroller så får man upp mycket om karriär och yrke. Visst är yrke en livsroll men det finns också två andra delar i vår livsroll, privata rollen och medborgarrollen. Jag tror att dessa glöms ofta glöms bort dels för att alla tre roller överskuggar varandra. Jag tänker framförallt på hur gränsen mellan den privata rollen och yrkesrollen börjar allt mer försvinna. Jag skulle även vilja säga detsamma mellan medborgarrollen och den privata rollen. Detta är för att vår livsmiljö har blivit allt mer mobil och vi kan själva bestämma var vi ska t ex arbeta och spendera vår tid.

2.1 Privatroll

Den privata rollen utgör det vi kan se handla om oss själva och hur vi ser oss själva som människor. Basen för den privata rollen är vårt hem där vi umgås med familj och vänner. Det är här de flesta av oss har en önskan av att må bra både fysiskt och psykiskt. Det är i den privata rollen som vi ger tillfredsställelse till oss själva genom att t ex utföra någon av våra hobbies eller gör det vi själva vill. I Ulrika Danielssons rapport om unga IT människor kan man läsa hur svårt det är idag att skilja på den privata rollen och yrkesrollen. För en IT människa hänger ofta dessa ihop, dvs att ens arbetskamrater också är ens vänner på fritiden. Intervjupersonerna i Danielssons rapport såg positivt på att ha sina arbetskamrater som vänner genom att det skapar trygghet i arbetet och man trivs med arbetskamraterna. Dock fanns det också några negativa punkter eftersom det gör att man inte kan koppla bort arbetet från när man t ex fikar med vännerna. Det kan vara både ett privat samtal men likaväl kan det vara ett förberedande för morgondagens arbete. Det fanns även exempel på hur några av de intervjupersonerna i rapporten gjorde privata ärenden på jobbet vilket ledar också till att den privata rollen och yrkesrollen allt mer smälts samman. (Danielsson, 2002)

Jag tycker mig se att den privata rollen tar en allt mindre plats i en människas livsroll men samtidigt

är den viktigt för att vi ska kunna överleva. Jag kan själv känna igen mig i Danielssons rapport då jag för mesta dels arbetar framför datorn och inte tar någon fritid att göra något annat. Men samtidigt får jag göra det jag vill göra och sociala umgänget får jag genom kontakter via sociala medier på internet, som t ex mail och Twitter.

Jag tror att den privata rollen blir allt mindre jämfört med yrkesrollen och medborgarrollen i framtiden pga att den överskuggas av yrkesrollen och att vi blir allt mer personliga i vårt yrke.

2.2 Yrkesroll

Yrkesrollen är det som definierar det vi jobbar med. I rapporten *Yrkesroll, yrkesidentitet och personlig identitet – Personalchefers upplevelser av sitt yrke* ges följande förklaring av yrkesrollen:

”Yrkesrollen kan ”scenen”, utgörs av till exempel arbetsplatsen och ”publiken” bestå av kollegor eller kunder.”

Detta betyder att i våran yrkesroll är vi de experterna på det yrket som vi har valt. Vi även ha flera olika yrkesroller vilket rapporten kan visa genom att konstatera hur en bibliotekarie har 4 yrkesroller; folkbildare, kulturförmedlare, informationsexpert och pedagog. (Hilmersson, 2008) Detta kan jag även se i webbranschen där man måste jobba med flera olika saker än att vara webbutvecklare. Till exempel i Antonio Riveras e-bok om att bli en grym webbdesigner så är det bra om man har extra kunskaper inom sökoptimering och marknadsföring. Riveras klassar sig själv både som designer och grafiker. (Riveras, 2009)

Mona Hilmersson ställer frågan om vi ÄR eller HAR ett yrke i sin rapport om personalchefers upplevelser av sin yrkesroll. Detta kan jag koppla till att vi lägger samman den privata rollen och yrkesrollen. Det blir en otydlighet för andra över vad vi egentligen gör. Arbetar vi eller utgör vi någon av våra hobbies? Det är vi själva som har valt att lägga samman det privata med arbetet. Det är även då vi skapar oss en yrkesidentitet enligt Hilmersson. Yrket kan vara något som vi identifierar oss med och som gör det till oss. Yrkesidentitet skapas genom att vi kopplar oss personligt till den. I webbranschen läser man ofta att jag ÄR webbdesigner och som webbdesigner är det viktigt att man sticker ut med sin egna personliga touch. (Hilmersson, 2008). I Maria Flinks rapport om dramapedagogen yrkesroll kan vi se ett exempel på hur en människa kan koppla sig personligt till sitt yrke. I rapporten görs en dramatisering av två olika perspektiv på yrket och resultaten blev att om man är personligt kopplad till sitt yrke kan det vara svårare att utvecklas än om man är distanserad. Jag tror det är enklare att vara personlig i sitt yrke om det handlar om ett konstnärligt och egenarbetat yrke så som tillverkare mm. Jag kan själv se hur allt fler förknippar sig personligt till sitt yrke. (Flink, 2009)

I och med det som jag tagit upp ovan anser jag att yrkesrollen tar störst plats i den totala livsrollen och det kan vara den vi ibland utgår från när vi talar om våran livsroll. I en kommentar från en utav intervjupersonerna i Danielssons rapport sågs arbetsuppgifterna som en mening till livet (Danielsson, 2002). Det kan jag själv koppla till då jag just nu lever för att arbeta. Det är här jag ser hur den privata rollen försvinner allt mer eftersom vi jobbar mera.

2.3 Medborgarroll

Medborgarrollen är den som utgör vårt deltagande i samhället och världen runtomkring oss. I en intervju med Laila Niklasson uppstår medborgarrollen när man går från ett privat intresse till ett gruppintresse som är gynnar gruppen. Det kan vara till exempel att delta i diskussioner som intresserar en eller skicka in en notis till en tidning (Lovén, 2007). I stort sätt handlar medborgarrollen om att vi är aktiva i politiska frågor angående samhället genom att delta i diverse diskussioner, vara medlem i föreningar mm.

Medborgarrollen har idag 4 olika indelningar; rättigheter, deltagande, ansvar och identitet. Idag har vi själva blivit mer medvetna om våran roll och måste därmed ta mer ansvar över de beslut som tas. Eftersom det har blivit lättare att hitta information kan vi idag ta del av det som skrivs i vårt samhälle och skapa våran medborgarroll utefter det. Idag behöver vi inte tas oss någonstans för att delta i samhället. Det räcker med en dator och internetuppkoppling så kan vi ta reda på vad vi kan göra för oss själva som medborgare i landet. Vi är inte längre en medborgare i ett land utan medborgare i oss själva. Med detta menas att de 4 olika indelningar läggs på individens och dess förmåga att besluta om vad som är bäst för henne och hennes situation. (Boström, 2005)

Medborgarrollen har inte enbart en lokalroll utan idag har den en global betydelse. Vi är inte längre knutna till enbart en kommun utan till hela världen vilket gör att medborgarrollen är en relativt stor del utav våran livsroll. Trots detta så är det många som inte är medvetna om sin medborgarroll.

Jag har själv svårt att se mig i en medborgarroll då jag inte är aktiv inom några föreningar eller politiskt intresserad. Jag tror att många kan känna igen sig i det jag säger och det har medfört att medborgarrollen har blivit mindre men samtidigt har den blivit viktigare eftersom vi kan påverka på flera olika sätt idag än hur vi kunde för några år sedan. Jag kan dock tänka mig in i rollen eftersom jag t ex har skrivit listor för att demonstrera mot nedläggning av en tecknad serie. Detta är dock något mer globalt för att t ex den tecknade serien var skapad utomlands. Det enda lokala som jag kan tänka mig som ger mig en medborgarroll är att jag är medlem i hyresgästföreningen. Men där är jag inte aktiv utan endast en medlem. Jag är rätt säker på att jag är medlem i något mer utan att veta om det för när man börja tänka på vilka organisationer som man använder sig av så kommer det fram sådant man inte tänker på.

3. Livsroller – Då och Nu

Om jag tittar mera historiskt på livsrollerna kan jag se att de har förändrats mycket de senaste åren. Livsrollen i sig tycker jag har ändrats och är inriktad mera på hur vi ska lyckas med vårt liv och framför allt vårt arbete. Det är inte längre att sova, jobba och äta utan det är betydligt mera som vi ska vara medvetna om. Det i sig kan göra en stressig eftersom man inte hänger med i allt och mycket går framåt i snabb takt. Vi måste hela tiden lära oss nya saker och detta på kort tid för att börja om på nytt. Hur ska vi hinna detta? Vi hinner inte med att se till oss själva eller umgås socialt om vi hela tiden är upptagna med ny information. Detta kan leda till att vi blir psykiskt trött och man tappar kontrollen över sig själv, något som en människa ser som en viktig del i livet. Om självkontrollen tappas leder det vidare till t ex sämre prestation på jobbet och sociala relationerna blir sämre. För att råda bot på detta kan man försöka själv att strukturera upp sitt arbete och arbetsmiljön borde få större fokus. Stress behöver inte enbart vara negativt utan människan behöver lite stress för att kunna prestera sitt bästa. Människan kan också då klara av saker som sågs omöjliga innan. (Jørgensen, 2007)

Förr i tiden följde vi oftast i våra föräldrars fotspår vilket gjorde att vi inte behövde bekymra oss över vad vi ville bli eller vart vi skulle. I och med att vi idag ser till oss själva mera och måste göra våra egna beslut har vi inte kunnat hänga med i utvecklingen. Vi står ofta och stampar på samma plats när det gäller de krav vi sätter upp för oss själva. Sofia Kjellströms huvudpoäng är att vi inte behöver mer information utan en förmåga att hantera den information som redan finns (Elander, 2005). Även psykologen Aric Sigman är orolig över hur vi tar hand om oss själva och våran sociala situation. Han hävdar att risken att drabbas av sjukdom har ökat kraftigt sedan 1987. Han är negativt inställd till de sociala medier som finns och anser att de isolerar människan. Han tycker att tekniken har tagit en fel riktigt och inte tillför någon förbättring till våran livsroll. (Behdjou, 2009)

Vårn privata roll har ändrats till att vi umgås mindre i det verkliga livet utan får vårn sociala umgänge via sociala medier på internet som t ex Facebook och Twitter. Här finns flera åsikter om huruvida vi är sociala eller inte. Enligt en ny studie från USA visades dock sig att internet inte gör oss socialt isolerade utan tvärtom. Till exempel så besöker ca 45% av internetanvändarna ett café vilket jag tror också är en hög siffra även i Sverige. Studien visar också att vi har större kontaktnät även om kommunikationen inte sker i det verkliga livet. Studien kunde inte hitta några bevis på att det är mobiltelefonen eller internet som är boven angående social isolering. (Hampton et al. 2009) Om man ser till Sverige så är det även här bevisats att internetanvändare är mer sociala än icke användare. I en sammanställning av World Internet Project (2009) säger 30-50 procent att deras kontakter har ökat. Dock så visades sig att man börjar bryta upp sin familj och 20-30 procent spenderar mindre tid med familjemedlemmar. Men 70 procent tycker att det inte alls skett någon förändring mellan familjemedlemmar.

Vår yrkesroll var betydligt tydligare förr i tiden än vad den är idag. Man visste vad man skulle göra när man kom till jobbet. Jag tänker främst på industriarbeten. Visst kan man veta vad man ska göra idag men jag tror man arbetar med många fler olika människor än förr i tiden. Nu är hela världen öppen för en och ena dagen kanske man pratar med en engelsman och andra dagen grannen mittemot. Idag är det också vanligt att man jobbar med sina vänner istället för att endast ha arbetskamrater som man enbart jobbar med. Att man arbetar med vänner kan göra att man känner sig tryggare i sin yrkesroll än om man skulle jobba med andra. Man litar mer på sina vänner än vanliga arbetskamrater (Danielsson, 2002). Något som säger emot kan vara att rollerna mellan sig själv och vänner kan variera och i arbetssituationen kanske man inte är jämlika. Detta har sin tur lett att unga människor idag inte längre siktar mot att ta en chefsposition på arbetet. Jag själv kan känna att det är svårare att veta sin roll i ett företag idag t ex om man jobbar med sina "vänner".

I det material som jag samlade nämndes det mycket om hur arbetsuppgifterna har blivit mer påfrestande och betydligt större än de var förr i tiden. Att vi sätter arbetet på en större pelare än tidigare är det lätt att ens hela livsroll påverkas negativt. Om man misslyckas på ett arbete så känner man att man har misslyckas med hela livet och inte enbart arbetet. (Blomkvist, 2006). Arbetsmiljöupplysningen har genomfört ett projekt med namnet det gränslösa arbetet som tar reda på hur det "nya" arbetet ser ut. Resultatet av projektet blev att det gamla fast jobbet med arbetsplats och arbetsordning mm har försvunnit och det är upp till individen själv att bestämma hur och var hon vill arbeta. Arbetet blir därför mera öppet och osäkert. Det är både bra och dåligt. Man fick fram att intresset för familj har minskat och fokuset ligger på karriär och personlig utveckling. Resultatet av detta blev att i form av högt arbetstempo och hög aktivitetsnivå kunde leda till svårigheter som att inte kunna koppla av eller varva ner. Detta beteende visas sig var likt det s k Typ A-beteende där det är högt tempot och tidspress som är några utav de mönster man kan se. Typ A-beteendet har sedan kunnat leda till hjärt- och kärleksjukdomar. Något som nämns i rapporten är också hur själva kompetensen och erfarenheten utvecklas. Ofta handlade det om att kände intervjupersonerna att det inte fanns tid till att bearbeta den information som man behövde. Detta i sin tur kunde leda till att ingenting blir gjort. (Allvin et al. 1998) Dock är det många som inte är negativa till att vi arbetar mera idag än förr i tiden. Det är inte ovanligt att man arbetar mer än 40 timmar i veckan nu för tiden. En del tycker att det ger mening till livet. Att man gör ett bra jobb och får arbeta med sig själv är något som kopplas till att man jobbar mer. Men det är inte yrkesrollen som domineras i ens livsroll enligt de intervjupersonerna i Danielssons rapport utan den är på lika nivå som de andra. (2002)

Medborgarrollen har också blivit nyare i och med individualiseringen av samhället. Förr i tiden

betydde medborgare att man var en människa som var med i ett samhälle/land. Man hade inte lika stor möjlighet att påverka beslut som idag utan man följde de regler som fanns. Mycket styrdes av seder och traditioner. Som jag tidigare nämnt så består den nya medborgarrollen av 4 indelningar; rättigheter, deltagande, ansvar och identitet. Dessa kan man även hitta på den gamla medborgarrollen men i den nya är de mera splittrade och indelningarna har blivit viktigare i sig själv och inte som en helhet. Det är framför allt viktigt att man tar ansvar för sig själv och sitt deltagande samt kunna skapa sig en egen identitet.

Idag förväntas det av en individ att själv vara delaktig i samhället. Dock är det svårt att få en bild över hur stort intresset är för att påverka. Hos unga idag finns det intresse att påverka men tyvärr saknas det ofta en kontakt mellan medborgare och samhället. Tyvärr saknas det också kunskaper om demokrati och det leder till en passiv medborgarroll. Detta grundar sig i att unga inte får tillräckligt med kunskap eller erfarenhet av samhället och hur de kan påverka det. Man påverkas också av omgivningen och hur det politiska intresset är utvecklat kan grunda sig på föräldrar, vänner och media. (Ungdomsstyrelsen, 2009)

I en motion från 1996 kan man läsa om hur de vill skapa ett medborgarkontrakt mellan samhälle och medborgare för att stärka medborgarrollen. Detta handlar mycket om att sätta upp fler medborgarkontor och öppna centralen där även de som inte har tillgång till dator och internet kan kunna hämta information. Detta ska leda till bättre service och kortare väntetider. (Olson, 1996) Något som nämnts i andra källor är medborgardialog som är ett försök till att förbättra kontakten mellan samhället och medborgare. Ett vanligt syfte med en medborgardialog är att politiker vill få ökad kunskap om medborgarnas behov och önskemål. Detta i sig leder till att medborgarna blir delaktiga i processen kring det lokala samhället. En negativ motsats till försöket med medborgardialog är att besluten redan är tagna och medborgardialogen fungerar endast som ett försök att det ska verka som att medborgaren är medskapare. (Montin, 2006)

4. Slutsats

Visst finns det både negativa och positiva påverkningar på våra livsrollen när det gäller nuet. Att allt ska gå så snabbt och att informationen ökar är något som vi borde fokusera mera på. Jag kan hålla med Sofia Kjellström om att vi behöver lära oss att kunna hantera den information som redan finns och inte tillverka ny. Jag kan bara ta exemplet om arbetet bakom den här deltentamen. Jag hämtade det mesta utav min information från Internet men det som tog mest tid var att bearbeta informationen och kunna besluta vad som var viktigt och mindre viktigt. Jag hade velat hinna med att läsa betydligt fler studier och artiklar om ämnet än vad jag hann.

Jag ser själv tydligt hur allt fler väljer att starta eget och arbeta hemifrån istället för ett fast jobb. Idag är det svårt att finna ett fast arbete och det som erbjuds kanske är kortvarigt arbete. Det gör att man kan känna sig rätt osäker på arbetsmarknaden och i sin yrkesroll. Jag själv har upplevt en tid där jag hade svårt att identifiera min yrkesroll eftersom det hela tiden kom nya ”titlar” och möjligheter.

Jag ser positivt till att det utvecklas e-tjänster för att kunna påverka politiska beslut men samtidigt måste man ha tid till detta. Men jag tror att genom e-tjänster så sparas det en del tid för t ex beslut om olika ärenden. Jag hoppas att vi snart kan se flera medborgarkontor så att man slipper undra vart man ska vända sig när man har frågor.

Den totala livsrollen anser jag ligger i att man ska må bra både fysiskt och psykiskt, ha ett bra arbete som man tycker om och möjligheten att kunna påverka vad som bestäms i ens kommun/land.

5. Referenser

Rapporter

Kristin Edfeldt et al. (2005). *YRKESROLL, MÄNNISKA OCH MILJÖ : En miljöpsykologisk studie på Umeå Stadsbibliotek*. Umeå Universitet

Tillgänglig: <http://www8.psy.umu.se/grundutbildning/program/psykolog-programmet/Uppsatser/Rapporter/HT2005/L197.pdf> (Besökt 2010-01-05)

Ulrika Danielsson (2002). *Unga IT människor i storstad : En studie inom projektet "Home of the Future"*. Mitthögskolan

Tillgänglig: http://www.miun.se/upload/Institutioner/FSCN/FSCN%20reports/R_02_34%20UDanielsson.pdf (Besökt 2010-01-05)

Mona Hilmersson (2008). *Yrkesroll, yrkesidentitet och personlig identitet : Personalchefers upplevelser av sitt yrke*. Göteborgs Universitet

Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/18952> (Besökt 2010-01-05)

Maria Flink (2009). *Har du roligt, lilla vän? : En diskursiv undersökning om hur dramapedagoger uppfattar sin yrkesroll*. Högskolan i Gävle

Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-4890> (Besökt 2010-01-05)

Cecilia Inez Riveros Boström (2005). *Hur omsätts i praktiken den förändrade medborgarrollen i skolan idag?*. Karlstads Universitet

Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-71> (Besökt 2010-01-05)

Keith N. Hampton et al. (2009). *Social Isolation and New Technology : How the internet and mobile phones impact Americans' social network*

Tillgänglig: <http://www.pewinternet.org/Reports/2009/18--Social-Isolation-and-New-Technology/Acknowledgments/Acknowledgments.aspx?r=1> (Besökt 2010-01-08)

Olle Findahl (2009). *Sammandrag : Sverige i World Internet Project 2009*

Tillgänglig: <http://www.wii.se/aktuellt/nyheter/142-wipreport2009.html> (Besökt 2010-01-08)

Michael Allvin et al. (1998). *Gränslöst arbete eller arbetets nya gränser: Delstudie 1*. Göteborgs Universitet

Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/4182> (Besökt 2010-01-05)

Ungdomsstyrelsen (2009). *Lika olika som lika : om former för lokalt ungdomsinflytande*

Tillgänglig: http://www.ungdomsstyrelsen.se/order_item/0,2568,,00.html?itemId=4028e595210f9ff301210fa00fa30002 (Besökt 2010-01-08)

Stig Montin (2006). *Medborgarspåret*. Örebro Universitet

Tillgänglig:

http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Om_kommunen/Utvarderingar/Medborgarspåret.pdf (Besökt 2010-01-08)

Elektroniska källor

Antonio Riveras (2009). *Att bli en grym webbdesigner!* (Elektronisk)

Tillgänglig: <http://www.bliwebbdesigner.se/> (Besökt 2009-12-03)

Hedda Lovén (2007). *Medborgeri kräver ett livslångt lärande.* (Elektronisk)

Tillgänglig: <http://www.skolporten.com/art.aspx?id=a0A200000003wpe&typ=> (Besökt 2010-01-05)

Monica Jörgensen (2007). *Stress.* (Elektronisk)

Tillgänglig: http://www.mimersbrunn.se/Stress_12202.htm (Besökt 2010-01-05)

Cecilia Elander (2005). *Få kan ta ansvar för sin hälsa.* (Elektronisk)

Tillgänglig: <http://www.suntliv.nu/AFATemplates/Page.aspx?id=3918> (Besökt 2010-01-05)

Behrang Behdjou (2009). *Facebook kan göra dig allvarligt sjuk.* (Elektronisk)

Tillgänglig: <http://www.expressen.se/halsa/1.1471978/facebook-kan-gora-dig-allvarligt-sjuk>
(Besökt 2010-01-08)

Ola Blomkvist (2006). *Det gränslösa arbetet.* (Elektronisk)

Tillgänglig: http://www.arbetsmiljoupplysningen.se/AFATemplates/FocusTextPage_9050.aspx
(Besökt 2010-01-05)

Bengt Harding Olson (1996). *Motion 1996/97:K403 Förstärkt medborgarroll.* (Elektronisk)

Tillgänglig: http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=410&doktyp=mot&rm=1996/97&bet=K403&dok_id=GK02K403 (Besökt 2010-01-05)